

Реферат на тему: "Розвиток культури і літератури м. Рогатина"

Тематично-літературні реферати

РОБОТА

до диференційованого заліку

на тему:

"Розвиток культури

і літератури м. Рогатина"

Опільський край – одне з найкращих місць на Україні. Приваблює тут усе: гористий ландшафт, лісові масиви, пишнотравні луки і заплавах Гнилої Липи. І очевидно, ґрунти, найродючіші в наших околицях. Площа Рогатина становить 15 квадратних кілометрів. Місто перетинається річкою Гнило Липою, потічком Бабинка.

Місто Рогатин – районний центр Івано-Франківської області з населенням близько 10 тисяч жителів. Воно має давню і велику історію. Перша історична згадка датується 1200 роком. Про походження назви міста достовірних джерел немає. За легендою Рогатин зобов'язаний своєю назвою великій кількості оленів-рогачів, що тут водилися. Навіть на горбі міста Рогатина є ріг оленя із сімома ріжками, а поруч латинська буква "R". Ще вважають, що перше поселення, яке виникло на території Рогатина, було огорожене частоколом або, як тоді називали, тином, і трансформація слів "рогатий тин" дала назву Рогатину.

Впродовж своєї історії місто піддавалось набігам багатьох завойовників. Місто зазнавало спустошення з боку ординців, польської шляхти, австрійських магнатів.

На Рогатинщині з покоління в покоління успадковували патріотичні традиції, на сонові яких зростали бляці за волю України. Рогатинщина може гордитися своїми синами і дочками, а вони – тим, що батьківщина їх, — земля, де народилася і виросла Роксолана – Настя Лісовська. Вона стала дружиною правителя Османської імперії Сулеймана II Пишного, ввійшла в історію з гордо піднятою головою. Вона робила все, щоб зменшити набіги ворогів на рідну українську землю. Про Рогатин збереглося багато архівних матеріалів. Найбільш яскравим документом є дві магістральські типи міста, а також сотні громадських і земських актів. Значну кількість статей і нарисів написанню про Рогатин, але дата заснування міста викликає полеміку. Привернула увагу рукописна книжка під назвою "Хроніка міста і церковей в Рогатині", яка написана в другій половині XIX століття Дмитром Біленьким і довгий час зберігалася у церкві Різдва Пресвятої Богородиці. Книжка написана каліграфічно тодішньою галицькою мовою з ухилом до церковнослов'янської. Вона має дев'ять розділів: 1) Місто Рогатин; 2) Укріплення міста; 3) Народність; 4) Привілеї міста; 5) Інституції; 6) Звичаї й обряди; 7) Церкви, костел, монастирі; 8) Оновлення церкви; 9) Доповнення до "Церков приходская мурована".

У розділі "Народність" автор, базуючись на "Хроніці Кромера", зазначає що в 1200 році в Рогатині "Архімандрита резидова, тож і Рогатин уж до поважних міст числился."

21 вересня 1999 року в день світлого праздника Різдва Пресвятої Богородиці виконавчий комітет вирішили відзначити 800-річний ювілей міста.

Цей ювілей повинен стати поштовхом для перетворення перифірійного містечка в сучасній культурно-історичний центр. Кажуть, що місцевість подарована самим Господом, тобто власною історією, географічним, географічним положенням.

Рогатин багатий на пам'ятники архітектури і живопису, він дав чимало знаменитостей – науковців, художників, архітекторів, композиторів, педагогів – відомих далеко за межами України.

Хочу привернути увагу до пам'ятників архітектури нашого міста. В першу чергу згадую про церкву Святого Духа. Вона належить до найвизначніших пам'яток давньоукраїнської дерев'яної архітектури і монументально-декоративного мистецтва XVI століття.

В інтер'єрі знаходиться виличний іконостас, виготовлений на замовлення Рогатинського церковного Братства 1650 року. Іконостас – це безцінна скарбниця не тільки для рогатинців, але й для України.

Церкву Святого Духа постійно відвідують туристи, школярі міста і району приходять вірні у Христі за покликанням власних сердець, щоб віддати належне творінню розуму і рук наших талановитих предків, низько поклонитися мистецькому генію, серцем доторкнутися до історії.

Зараз тут відкрито музей архітектури і живопису XVI – XVII століть. Першою з віком храмовою спорудою міста є церква Різдва Пресвятої Богородиці. Пам'ятка архітектури – церква Різдва Пресвятої Богородиці свідчить не тільки про глибину творчої думки майстрів минулого, але і про високу культуру наших сучасників. Церква тричі горіла, але знову відбудовувалась, і дійшла до наших днів у своїй величі та красі. В церкві встановлена меморіальна дошка в честь загиблих воїнів УПА. Вона була відкрита в 1929 р. Золотими буквами викарбовано 16 імен. Завдячуючи громадкості міста, меморіальна дошка реставрована 1992 р. Вона знаходиться на висоті очей і серця, нагадує нам про безсмертний подвиг в ім'я незалежної України.

У центрі міста красується пам'ятка архітектури XVII століття – костел святого Йоснера, збудований 1666 року. Впродовж декількох століть костел є культовим місцем для парафіян римо-католицького обряду. Він одночасно був пристосований для захисту жителів міста від нападу турецьких і татарських грабіжників.

У східній частині Рогатина розміщена дерев'яна церква святого Миколая. Це пам'ятка архітектури державного значення.

Святомиколаївська церква і триярусна дзвіниця побудовані в 1729 році і мають неабияку архітектурну цінність. Споруда вражає своїми пропорціями, великими банями та вишуканістю архітектурних форм, а також іконостасом XIX століття, п'ятиярусним, різьбленим, позолоченим.

Гордістю міста є будівля колишньої української приватної гімназії ім. Володимира Великого, яка відкрила свої двері у 1909-1910 навчальному році. вона збудована винятково на народні пожертвування, у спорудженні храму науки брали участь, в основному, жителі Рогатинського повіту.

Тут працювала ціла плеяда талановитих педагогів, таких, як Михайло Галушинський, Антін Лотоцький, Микола Крин-Безгрішний. Українську молодь навчали письменники Осип Турянський, Денис Лукіянович, Антін Крушельницький, історик Іван Крип'якевич.

Заслужили шани і поваги видатні громадські діячі, священники, передова інтелігенція міста і Микола Чайковський, Андрій Горгула, Роман Грицай, Василь Ратич, Михайло Пиріг, отці Павло і Теодозій Кудрики, композитор Борш Кудрик.

Гімназія була закрита у 1938 р. з приходом більшовиків. Але з 1991-1992 її відновлено.

Одночасно із святкуванням 800-річного ювілею міста планується спорудити пам'ятник Роксолані, який мав стати золотими воротами на шляху до Рогатина.

Багато вихованців середніх шкіл Рогатина закінчили вузи, стали вченими. Я.П.Кісь — доктор історичних наук, професор Львівського університету, Ф.Ф.Цап — науковий працівник Кримської обсерваторії, Л.А.Пиріг — кандидат медичних наук, Л.І.Іванків — кандидат фізико-математичних наук.

Тільки в радянській час трудящі дістали змогу повністю розкрити свої здібності. Характерним щодо цього є життєвий шлях С.Р.Дзевіна — директора Рогатинської музичної школи. Він виходець з села Далинян Рогатинського району. У 1937 року, коли хлопцеві було два роки, його батько продав останній клптик землі і вирушив з сім'єю до Аргентини. Але щастя там він не знайшов. Сім'я жила в постійних нестачах. Батько брав участь у страйковій боротьбі. 1957 року сім'я Дзевіна повертається на батьківщину.

В Рогатині народився І.А.Крушельницький — 1905-1934 рр., письменник, критик, графік і музикознавець та С.Г. Яричевський — 1871-1918 рр. — автор реалістичних оповідань і віршів з життя селян, робітників та інтелігенції. Відомий він і як перекладач.

Богдан Каємій народився 1942 року на хуторі Стиранівка на Рогатинщині. Закінчив філологічний факультет Львівського університету імені І.Франка, працював учителем української мови та літератури у Лопушиянській восьмирічній школі на Львівщині, тепер — на ниві освіти у Львові. Автор кількох гумористичних книжок. Усмішки: "Шанувальник сміху", "Чемпіон".

Олесь Васильович Лупій народився 28 березня 1938 року. Після закінчення Київського університету працював у редакціях "Молоді України", "Літературна України" звідки був звільнений за статтю "Собори душ людських" про роман Олесь Гончара.

Лауреат Державної премії України ім. Т.Шевченка. Автор багатьох книг поезій і прози, зокрема таких романів, як "Милява", "Грань", "Нікому тебе не віддам", "Падіння давньої столиці", "Гетьманська булава".

Написав сценарії художніх фільмів "Малуша", "Багряні береги", "Данило - князь Галицький". Написав також видатну поему "Земне весілля".

Видатна історична постать - Микола Крина-Безгрішний - літератор, мистецтвознавець, редактор, учитель української мови і літератури гімназії ім. Володимира Великого в Рогатині.

Також був видатний скульптор Михайло Ситник - взявся за виготовлення меморіальної таблиці, яка буде встановлена на будинку-музею Миколи Крина-Безгрішного.

Дмитрів Григорій - лікар, громадський діяч радикального напрямку (1796 р. с. Черче, Рогатинського повіту).

Народився в селянській родині. Навчався у Рогатинській та Львівських гімназіях. Під час першої світової війни його родину евакуювано під Відень, а Григорій два місяці відбув у концтаборі Тальргоф.

У 1915 р. його мобілізовано до війська. По війні поступив на медичний факультет Празького університету.

Восени 1925 р. повернувся до Рогатина. Нострифікував лікарський диплом у Варшавському університеті, а згодом у 1934 році виїхав до Парижа на курси рентгенології. Опісля практикував у Рогатині та займався громадською роботою в "Просвіті".

У 1941 р. його заарештовано гестапо і він пробув 7 місяців у тюрмі. Навесні 1942 року був звільнений і почав працювати у Лейпцігу. Навесні 1944 року евакуюваний до Німеччини, працював табірним лікарем.

Капітан Дмитро - 28.10.1900, с. Добринев Рогатинського повіту. Після повернення зі Східної України, перенесення тифу, однорічного ув'язнення польською владою повернувся додому. В 1922 року закінчив Бережанську гімназію. Медичні студії почав у Віденському університеті, потім продовжував в Українському університеті, а закінчив медичний факультет у Краківському університеті. В 1939 році відкрив приватну практику в Калуші. За більшовицької влади завідував районним відділом охорони здоров'я в Перегінську, а за німецької окупації займав становище повітового лікаря на Калушині. Був заарештований гестапо як заложник. У 1949 році приїхав до США. В 1954 році нострифікував диплом, а в 1956 році перейшов на штатну посаду в Вястерський психіатричний центр.

Комарянський Мирослав - 14.06.1901 року. с. Сарники Рогатинського району. Народився в сім'ї священика. 17-літнім юнаком взяв участь у листопадовому зриві 1918 року у Львові, а потім у складі 8-ї бригади УПА пережив усі воєнні злигодні. У 1922 році закінчив Бережанську гімназію, виїхав до Відня на медичні студії. У лютому 1929 року закінчив Віденський університет, після нострифікації диплома відкрив приватну лікарську практику в с. Букачівцях біля Ждорова. Наприкінці другої світової війни виїхав до Відня, а потім до Ляндека, де працював лікарем у таборі для переселенців.

Онуфрик Петро - 1899 року с.Пукове Рогатинського повіту. Середню освіту здобув у приватній гімназії в Рогатині. Після війни закінчив медичні студії в Празі, де брав

активну участь у студентському житті. Повернувшись у Галичину, нострифікував диплом і відкрив приватну лікарську практику у Рогатині. В роки другої світової війни став головним лікарем Рогатинської лікарні. Наприкінці війни виїхав на Захід, працював у британській зоні окупації Німеччини. Звідти емігрував до США. Помер від інфаркту міокарда.

Сайкевич Михайло - 1910, Бурштин Рогатинського повіту - лікар, громадській діяч. Закінчив Українську Академічну гімназію у Львові. після повернення до Львова спеціалізувався з рентгенології у "Народній лічниці", а згодом працював рентгенологом в університетській клініці.

Юзич Володимир - лікар, громадський діяч.

Яворський Теофіль - лікар, працював військовим лікарем.

Використана література:

- > "Українські лікарі Прикарпаття".
- > "Перевал" - літературно-художній і політичний журнал.
- > "Історія міст і сіл Івано-Франківської області".